
УДК 730 (073)

БИЧКОВА Л.В.

м. Полтава, Україна

ДИСЦИПЛІНА “КОЛОРИСТИЧНА КУЛЬТУРА” ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються питання впливу цивілізаційного прогресу на уведення до змісту педагогічної освіти дисципліни “Колористична культура”.

Ключові слова: педагогічна освіта, колористична культура, цивілізаційні процеси.

Метою статті є акцентуація уваги на зв'язках між освітою і цивілізаційними процесами, між колористичною культурою і освітою, між колористичною культурою і цивілізаційними процесами як способу обґрунтування необхідності вивчення майбутніми вчителями дисципліни “Колористична культура”.

Однією з основоположних функцій освіти є соціалізація особистості. Підтвердження цьому знаходимо у навчальному посібнику В. Лозової і Г. Троцько: “На певному етапі розвитку людства було накопичено такий обсяг досвіду, який неможливо було засвоїти у ході природного існування, тому процес передачі соціального досвіду стає цілеспрямованим і здійснюється ... у педагогічному процесі” [1,6]. Ця цитата красномовно вказує на процесуальний характер зв'язків освіти з цивілізаційними процесами.

Соціалізація особистості відбувається саме завдяки передачі суспільного досвіду, і зокрема, досвіду пізнання, осмислення, використання і перетворення людством природних явищ кольору і кольоросприйняття. Квінтесенція цього досвіду акумулюється освітою навколо актуальних для суспільства проблем і передається наступним поколінням у процесі навчання.

Особистість проявляє себе у діяльності і освіта надає не лише пасивні знання, а і досвід діяльній реалізації власних цілей особистості. Діяльнісна реалізація особистості залежить від рівня розвитку цивілізації і набуває форм, визначених особливостями цієї цивілізації.

Колористична культура здійснює освітню соціалізуючу функцію, перш за все, через поліхромію середовища життєдіяльності і збагачену

кологоративами мову. Закріплюючи у свідомості дитини зв'язки між колірними стимулами оточення і назвами кольорів, це сприяє включенню її у континуум понять, якими оперує суспільство. Навчаючи дитину назвам кольорів, при звичають її до виділення у середовищі життєдіяльності певних, суттєвих не лише для неї, але і для соціуму ознак, до встановлення між ними зв'язків. Відбувається вироблення динамічних стереотипів, усвідомлення їх суспільних смислів і контекстів. Розкриваючи перед дитиною світ норм, обмежень, звичок і настанов щодо використання кольору, формують уявлення про суспільно визнані способи реагування на кольори та вчать відповідно поводитися, співвідносити власні бажання з потребами суспільства. Ознайомлюючи з мистецькими колірними традиціями, різноманітним використанням кольору у сакрально-літургійному комплексі, у обрядах і ритуалах, у символіці і семантиці тощо, залучають дитину до духовного життя народу. Поступово осягаючи об'єктивний зміст колористичної культури, який закладено як у колористиці високохудожніх мистецьких творів, так і у різнобарв'ї звичайних побутових явищ, як у світоглядних колористичних концепціях, так і у поліхромії матеріальних артефактів, дитина перетворюється у людину-члена суспільства, людину-носія суспільної свідомості.

Колористична культура виступає одним із компонентів змісту освіти, у такий спосіб реалізуючи нерозривність соціалізуючої і трансляційної функцій і освіти, і власне колористичної культури.

Широкі можливості задовольняти різноманітні творчо-продуктивні потреби особистості шляхом колористичної діяльності дозволяють реалізовувати також культурно-творчу і відтворювальну функції освіти. Перш за все, відтворюється тип людини, яка мислить і творить колірними образами, для якої колористична творчість є природним способом реалізації активності будь-то на побутовому рівні, будь-то на професійному рівні; у матеріальній, чи у духовній галузі; у індивідуальній, або у суспільній формі.

З допомогою колористичних засобів освіта виконує і селективну та регулятивну функції, адже залежно від потреб суспільства визначаються вимоги і до колористичної обізнаності, і до вмінь та навичок колористичної діяльності. Наприклад, відомо, що у високорозвиненій японській промисловості для прийняття на роботу вимагається проходження тестового відбору на сприйняття стандартного набору кольорів та знання їх назв. Між тим, у нашій країні це поки що не актуально. Але певний тестовий відбір на здатність кольоросприйняття все ж таки здійснюється: широко відомі таблиці Є. Рабкіна досить давно служать для виділення

певної частини громадян, які не допускаються до роботи операторами, диспетчерами, шоферами тощо; тестова система М. Люшера використовується не лише у медичній психодіагностиці, для якої була створена, а й у різноманітних педагогічних, інженерних, дизайнерських та інших дослідженнях.

З культурологічної точки зору колористична культура може розглядатися на різних рівнях (мікрорівні, мезорівні, макрорівні).

Предметом її розгляду на мікрорівні є колір як елементарна частина колористичної культури, що дала їй назву. Тут виявляється суттєва риса колористичної культури: ідеальний зміст носіїв цієї культури абсолютно і однозначно переважає над їх матеріальним змістом, адже просто шар фарби без пов'язаних із її забарвленням індивідуальних або суспільних смислів майже нічого не вартий.

Предметом розгляду колористичної культури на мезорівні є колористичні явища більш загального порядку: різноманітні колористичні засоби вирішення соціокультурних проблем, форми презентації різноманітних колористичних явищ, умови їх виникнення і функціонування із врахуванням впливу різноманітних факторів тощо.

Макрорівень розгляду колористичної культури пов'язується з теоретичним осмисленням її місця і ролі у структурі загальної культури людства, її сутності, системно-структурної організації, функцій, динаміки та закономірностей розвитку тощо. Цей рівень розгляду дає уявлення про колористичну культуру як про феноменальне явище.

Вже на мікрорівні колір може трактуватися не лише як корелят духовного зростання суспільства, а і як виразник специфіки умов життєдіяльності різних етнічних культур. Так, виразник першої позиції філософ Й. Хьойзінга вважав, що зв'язок витонченості кольоросприйняття і загального духовного зростання – це галузь, “де історія мистецтва і історія культури ще багато можуть сказати одна одній” [3, 306]. Приблизник другої позиції психолог О. Лурія стверджував, що потреби у акцентуванні різних якостей кольору виникають залежно від їх цінності для певних умов проживання і трудової діяльності, а тому “мовні позначення колірних відтінків формуються в найближчій залежності від практики народів” [2, 36]. Друга позиція дає підстави стверджувати, що зв'язок між колористичною культурою і цивілізаційними процесами проявляється вже на мікрорівні.

Мезорівень презентується колористичними явищами прикладного характеру, безпосередньо пов'язаними із трудовою діяльністю людини: з інженерною, медичною, архітектурною, художньою, поліграфічною колористикою, тощо. Динаміка технологічних змін у трудовій діяльності

людини є найяскравішою ознакою цивілізаційного прогресу. Через діяльність прикладна колористика пов'язується з цим прогресом. Оскільки прикладні галузі колористичної культури базуються на наукових знаннях, які є інтенційним результатом культурного розвитку особистості зокрема і суспільства взагалі, а у той же час вони відображають стан цивілізаційного розвитку суспільства, логічно припуститися думки, що саме мезорівень найбільш адекватно відображає зв'язок між колористичною культурою і цивілізаційними процесами.

Серед прикладних галузей колористичної культури – педагогічне кольорознавство, яке вивчає вікові особливості кольоросприйняття, розглядає історично обумовлену появу нових форм педагогічного використання можливостей колористичної культури людства, включає в себе комплекс колористичних засобів виховного впливу на особистість тощо. Як навчальна дисципліна підготовки майбутнього вчителя педагогічне кольорознавство складається з двох розділів: кольоросемантики і кольородактики.

Особливістю модернізаційних змін в українській освіті є зокрема підвищення значення культурологічного компоненту її змісту. Суто прагматично-фахова підготовка майбутнього педагога зараз вже не задовольняє професійним вимогам. Педагогічне кольорознавство може зреалізувати свою мету лише на базі ознайомлення з духовними основами світової і вітчизняної колористичної культури, що забезпечується вивченням відповідної дисципліни.

Отже, культурологічний підхід до розгляду колористичної культури на різних аналітичних рівнях дозволив виявити зв'язок між освітою, колористичною культурою і цивілізаційними процесами. Важливо зауважити, що хоча освіта і є необхідною базою для розвитку цивілізаційних процесів, все ж скоріше вона розвивається у відповідь на цивілізаційні зміни і нові суспільні запити. Тому уведення до змісту підготовки майбутнього вчителя дисципліни “Колористична культура” викликане потребою підвищення культурного рівня кожного члена суспільства для посилення його конкурентноздатності у нових цивілізаційних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання / В.І. Лозова, Г.В. Троцько. – Харків: «ОВС», 2002. – 400 с.
2. Лурия А.Р. Об историческом развитии познавательных процессов / А.Р. Лурия. – М.: Наука, 1974. – 172 с.
3. Хейзинга Й. Осень Средневековья / Й. Хейзинга. – М.: Наука, 1988. – 540 с.

Л.В.БЫЧКОВА

**ДИСЦИПЛИНА “КОЛОРИСТИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА” КАК
РЕЗУЛЬТАТ ЦИВИЛИЗАЦИОННЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ
СОДЕРЖАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

В статье рассматриваются вопросы влияния цивилизационного прогресса на введение в содержание педагогического образования дисциплины “Колористическая культура”.

Ключевые слова: педагогическое образование, колористическая культура, цивилизационные процессы.

L.V. BYCHKOVA

**DISCIPLINE “COLOUR CULTURE” AS A RESULT
OF CIVILIZATION TRANSFORMATION OF CONTENT
OF PEDAGOGICAL EDUCATION**

The questions of influence of civilization progress on introduction to content of pedagogical education of discipline of «colour culture» are considered in article.

Keywords: pedagogical education, colour culture, civilization processes.